

NAVODILA ZA TRGOVANJE

22. november 2010

KAZALO

1. SPLOŠNE DOLOČBE	1
2. TRGOVANJE PREKO TRGOVALNEGA SISTEMA.....	1
2.1. NAČINI TRGOVANJA	1
2.2. URNIK TRGOVANJA	2
2.3. VAROVALNI MEHANIZMI.....	3
2.4. TRGOVALNI PARAMETRI.....	6
2.5. DOSTOPNOST PODATKOV.....	9
2.6. POSLI S SVEŽNJI VREDNOSTNIH PAPIRJEV	10
3. TRGOVALNI RAČUNI	12
4. SPREMEMBE IN RAZDRTJE SKLENJENIH POSLOV.....	12
5. BORZNI ČLANI Z ODDALJENIM DOSTOPOM.....	14
6. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE.....	14

Uprava Ljubljanske borze, d.d., Ljubljana v sestavi Andrej Šketa, predsednik uprave in mag. Polona Peterle, članica uprave, je na svoji seji dne 22. 11. 2010, na podlagi 34. člena Statuta ter 112., 115., 119., 125., 129., 130., 131., 132., 134., 138., 150. – 156., 158. – 160., 163., 164., 168., 169., 175., 176., 179., 180., 185. in 187. člena Pravil, sprejela naslednja

NAVODILA ZA TRGOVANJE

1. SPLOŠNE DOLOČBE

Uporaba Navodil

1. člen

Ta Navodila se uporabljajo za trgovanje z vrednostnimi papirji preko trgovalnega sistema in določajo:

1. način trgovanja;
2. urnik trgovanja;
3. varovalne mehanizme;
4. druge posamezne parametre trgovanja;
5. dostopnost podatkov;
6. posli s svežnji vrednostnih papirjev;
7. postopek razdrtja in spremembe poslov;
8. borzne člane z oddaljenim dostopom.

Pomen uporabljenih pojmov

2. člen

(1) Posamezni pojmi oziroma izrazi, uporabljeni v teh Navodilih, imajo naslednji pomen:

1. izraz **Pravila** pomeni Pravila Ljubljanske borze, d.d., Ljubljana;
2. izraz **Koncept tržnega modela** pomeni Koncept tržnega modela za trgovanje Ljubljanske borze, d.d., Ljubljana;
3. izraz **Navodila za indekse, kriterije likvidnosti, tečajnico in druge statistike** pomeni Navodila za indekse, kriterije likvidnosti, tečajnico in druge statistike Ljubljanske borze, d.d., Ljubljana.

(2) Posamezni pojmi oziroma izrazi in kratice, katerih pomen je opredeljen v Pravilih, so v teh Navodilih uporabljeni v enakem pomenu kot v Pravilih.

2. TRGOVANJE PREKO TRGOVALNEGA SISTEMA

2.1. NAČINI TRGOVANJA

Avkcijski in neprekinjen način trgovanja

3. člen

(1) V trgovalnem sistemu se s posameznim vrednostnim papirjem lahko trguje na neprekinjen ali avkcijski način.

- (2) V skladu s četrtem odstavkom 118. člena Pravil se kriteriji za vključevanje vrednostnih papirjev v posamezen način trgovanja in način razvrščanja določijo z Navodili za indekse, kriterije likvidnosti, tečajnico in druge statistike.
- (3) Podrobnejša razlaga delovanja posameznega načina trgovanja je podana v Konceptu tržnega modela.

2.2. URNIK TRGOVANJA

Trajanje borznega trgovanja

4. člen

- (1) V skladu s šestim odstavkom 119. člena Pravil se trajanje borznega trgovanja določi za neprekinjen način trgovanja, za avkcijski način trgovanja ter za posle s svežnji.
- (2) V neprekinjenem načinu trgovanja je urnik trgovanja na posamezni trgovalni dan naslednji:
1. trg je pred odprtjem med 8:00 in 9:00 uro;
  2. otvoritvena avkcija poteka med 9:00 in 9:30 uro, s tem da traja:
    - faza upravljanja z naročili 29 minut,
    - faza odpiranja trga maksimalno 30 sekund in se zaključi v naključnem trenutku z odpiranjem trga,
    - faza uravnavanja trga 30 sekund;
  3. do odprtja trga lahko pride med 9:29 in 9:30 uro, pri čemer je nato trg odprt do 12:50 ure;
  4. zaključna avkcija poteka:
    - za Prvo kotacijo med 12:50 in 13:00 uro, s tem da traja:
      - faza upravljanja z naročili 9 minut,
      - faza odpiranja trga maksimalno 30 sekund in se zaključi v naključnem trenutku z odpiranjem trga,
      - faza uravnavanja trga 30 sekund;
    - za Standardno kotacijo med 12:50 in 13:03 uro, s tem da traja:
      - faza upravljanja z naročili 12 minut,
      - faza odpiranja trga maksimalno 30 sekund in se zaključi v naključnem trenutku z odpiranjem trga,
      - faza uravnavanja trga 30 sekund;
    - za vse ostale trge med 12:50 in 13:05 uro, s tem da traja:
      - faza upravljanja z naročili 14 minut,
      - faza odpiranja trga maksimalno 30 sekund in se zaključi v naključnem trenutku z odpiranjem trga,
      - faza uravnavanja trga 30 sekund;
  5. trg je pred zaprtjem do 14:30 ure;
sicer je trg zaprt.
- (3) V avkcijskem načinu trgovanja je urnik trgovanja na posamezni trgovalni dan naslednji:
1. trg je pred odprtjem med 8:00 in 10:00 uro oziroma do trenutka avkcije, v skladu z urnikom, ki ga določa četrti odstavek tega člena;
  2. avkcija za posamezne skupine vrednostnih papirjev traja 60 minut na naslednji način:
    - faza upravljanja z naročili 58 minut,
    - faza odpiranja trga maksimalno 30 sekund in se zaključi v naključnem trenutku z odpiranjem trga,

- faza uravnavanja trga 90 sekund,
in poteka v skladu z urnikom, ki ga določa četrti odstavek tega člena;
- 3. trg je pred zaprtjem med 11:00, oziroma od zaključka avkcije, v skladu z urnikom, ki ga določa četrti odstavek tega člena, in 14:30 uro;
sicer je trg zaprt.

- (4) Avkcije v avkcijskem načinu trgovanja se izvedejo po skupinah vrednostnih papirjev, kot to prikazuje spodnja preglednica, pri čemer se razdelitev vrednostnih papirjev po posameznih skupinah določi s sklepom uprave ob revizijah kriterijev likvidnosti za razvrstitev vrednostnih papirjev v posamezen način trgovanja, ki se v skladu z Navodili za indekse, kriterije likvidnosti, tečajnico in ostale statistike borze izvedejo dvakrat letno.

SKUPINA	AVKCIJA
1.	10:00:00 do 11:00:00
2.	10:10:00 do 11:10:00
3.	10:20:00 do 11:20:00
4.	10:30:00 do 11:30:00
5.	10:40:00 do 11:40:00
6.	10:50:00 do 11:50:00

2.3. VAROVALNI MEHANIZMI

Prekinitvena avkcija

5. člen

- (1) V skladu s tretjim odstavkom 150. člena Pravil se izvede prekinitvena avkcija pri posameznem vrednostnem papirju v primeru, če bi prišlo do sklenitve posla po tečaju, ki je zunaj naslednjih intervalov:
1. dinamičnega trgovalnega intervala - predstavlja tečaje, ki od referenčnega tečaja 1 odstopajo za manj kot 2 %; ali
  2. statičnega trgovalnega intervala - predstavlja tečaje, ki od referenčnega tečaja 2 odstopajo za manj kot 4 %.
- (2) Intervali gibanja tečajev v trgovalnem sistemu niso vidni. Sprožitev prekinitvene avkcije je v trgovalnem sistemu vidna.
- (3) Prekinitvena avkcija se lahko sproži v neprekinjenem in v avkcijskem načinu trgovanja.
- (4) Prekinitvena avkcija v času odprtega trga v neprekinjenem načinu trgovanja poteka na naslednji način:
1. vnesena naročila se izvršijo do meje dinamičnega oz. statičnega intervala, vse dokler naslednji potencialni tečaj ne pade izven relevantnega intervala (izjema so naročila izvrši-ali-prekliči),
  2. neprekinjeno trgovanje se prekine, sproži se prekinitvena avkcija, v kateri so upoštevana le naročila za neprekinjeno trgovanje in je sestavljena iz naslednjih faz:
    - faza upravljanja z naročili, ki traja 5 minut,
    - faza odpiranja trga, ki traja maksimalno 30 sekund in se zaključi v naključnem trenutku z odpiranjem trga.

- (5) Prekinitvena avkcija v otvoritveni in zaključni avkciji v neprekinjenem načinu trgovanja poteka na naslednji način:
1. faza upravljanja z naročili se podaljša za 5 minut;
  2. faza odpiranja trga, ki traja maksimalno 30 sekund in se zaključi v naključnem trenutku z odpiranjem trga;
  3. faza uravnavanja trga, ki nastopi v primeru preostanka naročil po avkcijskem tečaju in traja maksimalno 30 sekund.
- (6) Prekinitvena avkcija v avkcijskem načinu trgovanja poteka na naslednji način:
1. faza upravljanja z naročili se podaljša za 10 minut;
  2. faza odpiranja trga, ki traja maksimalno 30 sekund in se zaključi v naključnem trenutku z odpiranjem trga;
  3. faza uravnavanja trga, ki nastopi v primeru preostanka naročil po avkcijskem tečaju in traja maksimalno 90 sekund.
- (7) Če ostaja tečaj potencialnega posla tudi po prekinitveni avkciji izven statičnega ali dinamičnega intervala gibanja tečajev, se odpiranje trga v prekinitveni avkciji vseeno izvrši.

Tržna prekinitvena avkcija

6. člen

- (1) V skladu s 151. členom Pravil se tržna prekinitvena avkcija pri posameznem vrednostnem papirju izvede v primeru, če se v trenutku sklenitve poslov v okviru faze odpiranja trga tržna naročila ne bi mogla v celoti izvršiti.
- (2) Tržna prekinitvena avkcija se lahko izvede v otvoritveni ali zaključni avkciji v okviru neprekinjenega načina trgovanja.
- (3) Sprožitev tržne prekinitvene avkcije je v trgovalnem sistemu vidna.
- (4) Tržna prekinitvena avkcija poteka na naslednji način:
1. faza upravljanja z naročili se podaljša za največ 5 minut in se predčasno zaključi, v primeru, da je preostanek tržnih naročil mogoče izvršiti;
  2. faza odpiranja trga, ki traja maksimalno 30 sekund in se zaključi v naključnem trenutku z odpiranjem trga,
  3. faza uravnavanja trga, ki nastopi v primeru preostanka naročil po avkcijskem tečaju in traja maksimalno 30 sekund.

Podaljšana prekinitvena avkcija

7. člen

- (1) V skladu s 152. členom Pravil se podaljšana prekinitvena avkcija pri posameznem vrednostnem papirju izvede v primeru, če bi prišlo do sklenitve posla po tečaju, ki je zunaj štirikratnika dinamičnega trgovalnega intervala iz 1. točke prvega odstavka 5. člena teh Navodil.
- (2) Podaljšana prekinitvena avkcija se lahko izvede v neprekinjenem in v avkcijskem načinu trgovanja v trenutku potencialnega odpiranja trga v prekinitveni ali tržni prekinitveni avkciji.
- (3) Sprožitev podaljšane prekinitvene avkcije je v trgovalnem sistemu vidna.

- (4) V podaljšani prekinitveni avkciji pri posameznem vrednostnem papirju lahko borza podaljša fazo upravljanja z naročili, določi čas odpiranja trga oziroma zadrži trgovanje z vrednostnim papirjem do naslednjega trgovalnega dne.
- (5) V okviru podaljšane prekinitvene avkcije borza izvaja operativne postopke iz drugega odstavka 152. člena Pravil, s pomočjo katerih zagotavlja urejeno trgovanje in oblikovanje tečajev. Pri tem v skladu s kriteriji iz četrtega odstavka 152. člena Pravil upošteva naslednja načela:
1. Glede na velikost odstopanja potencialnega avkcijskega tečaja od referenčnega tečaja 1 in način trgovanja borza določi čas podaljšanja faze upravljanja z naročili in čas odpiranja trga (praviloma nekaj minut ali do konca trgovalnega dne).
  2. V primeru večjih odstopanj potencialnega avkcijskega tečaja od referenčnega tečaja 1 v avkcijskem trgovanju in zaključnih avkcijah v neprekinjenem trgovanju borza prestavi vrednostni papir v zadržan do konca trgovalnega dne, tako da se trgovanje sprostí naslednji trgovalni dan.
  3. Dodatne ukrepe, kot so poziv članom za preveritev in upravljanje z naročili, zadržanje in odstranjevanje naročil, zadržanje vrednostnega papirja, borza izvaja predvsem v primeru zaključnih avkcij, večjih odstopanj tečaja in prometnejših vrednostnih papirjev (Prva in Standardna kotacija).
- (6) V avkcijskem načinu trgovanja borza v skladu z načeli iz petega odstavka tega člena v podaljšanih prekinitvenih avkcijah izvede:
1. V primeru da potencialni avkciji tečaj odstopa od referenčnega tečaja 1 za manj kot 30%, se faza upravljanja z naročili podaljša do okvirno 12:20 ure, ko se sprostí trgovanje.
  2. V primeru da potencialni avkciji tečaj odstopa od referenčnega tečaja 1 za vsaj 30%, se vrednostni papir prestavi v zadržan do konca trgovalnega dne, tako da se trgovanje sprostí naslednji trgovalni dan. V primeru da se naslednji trgovalni dan ponovno sproži podaljšana prekinitvena avkcija, borza ravna v skladu s prejšnjo alineo.
- (7) V neprekinjenem načinu trgovanja za delnice Vstopne kotacije, Strukturirane produkte (delnice ID, investicijski kuponi), obveznice in zakladne menice borza v skladu z načeli iz petega odstavka tega člena v podaljšanih prekinitvenih avkcijah izvede:
1. V primeru da bi ob sprožitvi podaljšane prekinitvene avkcije potencialni avkciji tečaj odstopal od referenčnega tečaja 1 za manj kot 30% ali ko podaljšana prekinitvena avkcija ne predstavlja del zaključne avkcije, se faza upravljanja z naročili podaljša za okvirno 10 minut, ko se sprostí trgovanje;
  2. V primeru da bi ob sprožitvi podaljšane prekinitvene avkcije v zaključni avkciji potencialni avkcijski tečaj odstopal od referenčnega tečaja 1 za vsaj 30%, se vrednostni papir prestavi v zadržan, tako da se trgovanje sprostí naslednji trgovalni dan
- (8) V neprekinjenem načinu trgovanja za delnice Prve in Standardne kotacije borza v skladu z načeli iz petega odstavka tega člena v podaljšanih prekinitvenih avkcijah izvede:
1. V primeru da bi ob sprožitvi podaljšane prekinitvene avkcije potencialni avkciji tečaj odstopal od referenčnega tečaja 1 za manj kot 15% ali ko podaljšana prekinitvena avkcija ne predstavlja del zaključne avkcije, se faza upravljanja z naročili podaljša za okvirno 10 minut, ko se sprostí trgovanje;
  2. V ostalih primerih borza izvaja dodatne ukrepe, tako da v fazi upravljanja trga pozove borzne člane, da preverijo in upravljajo z naročili na način, ki bo omogočal boljše oblikovanje cene, in da v primeru večjih odstopanj od referenčnega tečaja 1 oziroma zadnjega zaključnega tečaja zadrži vrednostni papir.

- (9) Borza o poteku posamezne podajšane prekinitvene avkcije, ki odstopajo od standardnih postopkov opisanih v tem členu oziroma v primerih iz druge alinee osmega odstavka tega člena, obvesti vse borzne člane.

Začasne ustavitve trgovanja in ukrepi v primerih večjih nihanj tečajev

8. člen

- (1) V skladu s 153. členom Pravil lahko borza, v primeru da se ob začetku trgovanja ali med njim pojavijo večja tečajna nihanja oziroma druge nenormalne okoliščine (npr. velika odstopanja količine, tržno neravnovesje itd.), spremeni urnik trgovanja s tem vrednostnim papirjem oziroma trgovanje za krajši čas ustavi, dokler se te okoliščine ne normalizirajo.
- (2) V primeru zaustavitve vrednostnega papirja traja zaustavitev trgovanja vsaj 15 minut. Pred sprostitevjo trgovanja se borznim članom omogoči vsaj še 15 minut upravljanja z naročili, tako da se vzpostavi trajanje faze pred odprtjem trga, dolgo vsaj 5 minut in trajanje faze zbiranja naročil, dolgo vsaj 10 minut.
- (3) V primeru spremembe vrednosti osrednjega indeksa borze SBITOP, ki odstopa od zaključne vrednosti tega indeksa v predhodnem trgovalnem dnevu za več kot 10 %, lahko borza za določen čas ustavi trgovanje na borznem trgu

Umiki naročil v primeru posebnih okoliščin

9. člen

- (1) V skladu s 138. členom Pravil lahko borza odstrani vsa naročila za vrednostni papir, ki so bila vnesena v trgovalni sistem pred ustavitvijo trgovanja, ob sprostitvi trgovanja ali izključitvi iz trgovanja v primerih, ko bi zaradi teh naročil prišlo do nerealnih ali neustreznih sklepanj poslov in oblikovanj tečajev (npr. razdelitev ali združitve delnic).
- (2) Pred odstranitvijo naročil iz prejšnjega odstavka tega člena borza zadrži ali zaustavi vrednostni papir.
- (3) V posameznih primerih, kadar se lahko pričakuje bistveni vpliv na tečaj lahko borza v trgovalnem sistemu pred sprostitevjo trgovanja z vrednostnim papirjem ustrezno prilagodi njegov referenčni tečaj, pri čemer upošteva relevantne podatke, kot je npr. delitveni faktor.
- (4) O izvedenih aktivnostih iz tega člena borza predhodno obvesti vse borzne člane.

2.4. TRGOVALNI PARAMETRI

Količina pri sklepanju borznih poslov

10. člen

V skladu s prvim odstavkom 112. člena Pravil je en (1) lot enak eni (1) delnici, eni (1) obveznici, enemu (1) investicijskemu kuponu, enemu (1) naložbenemu certifikatu ali enemu (1) nakupnemu bonu.

Korak kotacije

11. člen

- (1) V skladu z drugim odstavkom 134. člena Pravil so koraki kotacije za posamezne vrste vrednostnih papirjev v trgovalnem sistemu naslednji:
1. za vrednostne papirje, katerih tečaji so izraženi v denarni enoti, se korak kotacije določi glede na vrednost tečaja vrednostnega papirja na način opisan v spodnji preglednici:

Tečaj v EUR	Korak kotacije
do 10	0,001
nad 10 do 50	0,005
nad 50 do 100	0,01
nad 100	0,05

2. za vrednostne papirje, katerih tečaji so izraženi v odstotkih, je korak kotacije 0,01 odstotne točke.
- (2) Pri svežnjih znaša korak kotacije 0,0001 EUR za vse vrste vrednostnih papirjev, ki kotirajo v valuti EUR oziroma 0,0001 odstotne točke za vse vrste vrednostnih papirjev, ki kotirajo v odstotkih.

Naročila s pogoji načina izvršitve

12. člen

V skladu z drugim odstavkom 125. člena Pravil je v nadaljavanju podrobneje opredeljen način izvršitve naročil:

1. **Naročilo takoj ali prekliči** (immediate-or-cancel order – IOC) omogoča z enkratnim vnosom izvrševanje naročila po različnih tečajih do navedene omejitve, pri čemer se neizvršena količina naročila odstrani iz trgovalnega sistema.
2. **Naročilo izvrši ali prekliči** (fill-or-kill order – FOK) omogoča z enkratnim vnosom izvrševanje naročila po različnih tečajih do navedene omejitve, pri čemer se izvrši samo, če se izvrši celotna količina naročila ali v enem ali v več poslih hkrati. V kolikor se naročilo ob vnosu ne more v celoti izvršiti, se odstrani iz trgovalnega sistema.
3. **Naročilo zavedi ali prekliči** (book-or-cancel – BOC) – omogoča, da se naročilo uvrsti na trg brez njegove hkratne izvršitve (pasivno naročilo). V kolikor bi bila ob vnosu naročila možna njegova delna ali celotna izvršitev, se naročilo ne izvrši in se odstrani iz trgovalnega sistema.
4. **Stop tržno naročilo** (stop market order) – omogoča, da se naročilo po dosegu njegove stop omejitve vnese na trg kot tržno naročilo, pri čemer za stop tržno naročilo veljajo naslednji pogoji:
  - stop tržno naročilo ni vneseno na trg, temveč v ločeno knjigo stop naročil,
  - stop tržno naročilo ni vidno udeležencem trga,
  - tečaj proženja prodajnega stop tržnega naročila mora biti pod zadnjim tečajem posla,
  - tečaj proženja nakupnega stop tržnega naročila mora biti nad zadnjim tečajem posla,
  - ko je dosežen tečaj proženja, se stop naročilo avtomatično vnese na trg kot tržno naročilo in ga je možno takoj izvršiti,
  - vnos na trg sproži tečaj sklenjenega posla na trgu.

5. **Stop omejeno naročilo** (stop limit order) – omogoča, da se naročilo po dosegu njegove stop omejitve vnese na trg kot omejeno naročilo, pri čemer za stop omejeno naročilo veljajo naslednji pogoji:
- naročilo ni vneseno na trg, temveč v ločeno knjigo stop naročil,
  - stop omejeno naročilo ni vidno udeležencem trga,
  - tečaj proženja prodajnega stop omejenega naročila mora biti pod zadnjim tečajem posla,
  - tečaj proženja nakupnega stop omejenega naročila mora biti nad zadnjim tečajem posla,
  - ko je dosežen tečaj proženja, se stop naročilo avtomatično vnese na trg kot omejeno naročilo in ga je možno takoj izvršiti,
  - vnos na trg sproži tečaj sklenjenega posla na trgu.
6. **Naročilo tržno v omejeno** (market-to-limit order) – se izvrši v skladu z naslednjimi pogoji:
- naročilo se izvrši po najboljšem razpoložljivem tečaju na nasprotni strani globine trga,
  - če se ne izvrši celotna količina, se preostanek naročila vnese na trg z novim tečajem, ki je enak tečaju pravkar sklenjenega posla; ob delni izvršitvi dobi novo omejeno naročilo novo časovno oznako,
  - naročila tržno v omejeno je mogoče vnesti na trg le v primeru, ko so na nasprotni strani v globini trga sama omejena naročila (razen v avkcijah),
  - v avkcijah znotraj neprekinjenega trgovanja (otvoritvene avkcije, prekinitvene avkcije, podaljšane prekinitvene avkcije, tržne prekinitvene avkcije, zaključne avkcije) se naročila tržno v omejeno obravnavajo in prikazujejo enako kot tržna naročila, vnašajo pa se tudi, če so na nasprotni strani v globini trga tržna naročila,
  - po tem, ko je preostanek naročila tržno v omejeno vnesen na trg kot omejeno naročilo, temu naročilu ni mogoče več spreminjati tečaja.
7. **Naročilo s skrito količino** (iceberg order) – omogoča, da je na trgu prikazana le vidna količina naročila, preostanek količine naročila pa je shranjen v skriti količini naročila, ki na trgu ni vidna, s tem da:
- izvrševanje naročil s skrito količino poteka postopoma, tako da se posamezno izvršuje del naročila z vidno količino, v globini trga pa poteka postopno črpanje vidne količine iz skrite količine vse do celotne izvršitve naročila oziroma celotne izvršitve skrite količine,
  - pri izvrševanju naročila s skrito količino sistem vsakemu na novo zapisanemu vidnemu delu naročila v globini trga dodeli novo časovno oznako (nova vidna količina je tako na voljo za nadaljnje izvrševanje po izvršitvi morebitnih ostalih naročil, ki se z istim tečajem nahajajo na isti strani v globini trga),
  - mora naročilo s skrito količino zadosti naslednjim pogojem:
    - minimalna vidna količina: 100 lotov,
    - minimalna skupna količina: 500 lotov,
    - vidna količina mora biti najmanj 5% skupne količine;
  - v avkcijah nastopajo in se prikazujejo naročila s skrito količino s skupno količino (vidno in skrito).

Vnos naročil glede na vrsto vrednostnega papirja

13. člen

Pri dolžniških vrednostnih papirjih (obveznice, zakladne menice) vnos naročila s skrito količino ni možen.

Kotacije brez kupona in dividend

14. člen

- (1) Prvi trgovalni dan, od katerega dalje se z vrednostnimi papirji trguje brez kupona za izplačilo obresti oziroma dividende, se določi v skladu s 115. členom Pravil.
- (2) Obvestilo o prvem trgovalnem dnevu brez upravičenja do kupona za izplačilo obresti oziroma dividende se objavi na SEOnet in BorzaNet.

2.5. DOSTOPNOST PODATKOV

Stanja trga

15. člen

- (1) Na podlagi petega odstavka 119. člena Pravil se določi, da se v neprekinjenem načinu trgovanja pri posameznih stanjih trga prikazujejo naslednji podatki:
  1. pred odprtjem trga, pred zaprtjem trga in ko je trg zaprt:
    - zaključni tečaj;
  2. v fazi upravljanja z naročili v otvoritveni in v zaključni avkciji:
    - zaključni tečaj,
    - potencialni avkcijski tečaj,
    - količina, ki bi se izvršila po potencialnem avkcijskem tečaju,
    - globina trga;
  3. v fazi uravnavanja trga v otvoritveni avkciji in v zaključni avkciji:
    - zaključni tečaj;
    - avkcijski tečaj,
    - količina, ki bi se izvršila po avkcijskem tečaju,
    - presežek naročil in stran teh naročil, avkcijski tečaj ter količina, sklenjena ob odprtju trga;
  4. trg je odprt:
    - zaključni tečaj,
    - globina trga.
- (2) Na podlagi petega odstavka 119. člena Pravil se določi, da se v avkcijskem načinu trgovanja pri posameznih stanjih trga prikazujejo naslednji podatki:
  1. pred odprtjem trga, pred zaprtjem trga in ko je trg zaprt:
    - zaključni tečaj;
  2. v fazi upravljanja z naročili:
    - zaključni tečaj,
    - potencialni avkcijski tečaj,
    - količina, ki bi se izvršila po potencialnem avkcijskem tečaju,
    - globina trga,
  3. v fazi uravnavanja trga:
    - zaključni tečaj
    - avkcijski tečaj,
    - količina, ki bi se izvršila po avkcijskem tečaju,
    - najboljša ponudba / povpraševanje,
    - presežek naročil in stran teh naročil, avkcijski tečaj ter količina, sklenjena ob odprtju trga.

Dostopni podatki o naročilih in sklenjenih poslih

16. člen

- (1) V skladu z drugim in četrtem odstavkom 164. člena Pravil je pri posameznemu vrednostnemu papirju v trgovalnem sistemu omejen dostop do naslednjih podatkov:
  1. v primeru naročil s skrito količino se na trgu ne vidi skrita količina naročila (razen pri poteku avkcij);
  2. v skupni količini ponudbe oziroma povpraševanja pri posameznem tečaju ni prikazana skrita količina naročil (razen pri poteku avkcij);
  3. na trgu niso vidna stop tržna naročila in stop omejena naročila;
  4. koda borznega člana pri posameznih naročilih ni prikazana;
  5. koda borznega člana pri posameznih poslih ni prikazana.

2.6. POSLI S SVEŽNJI VREDNOSTNIH PAPIRJEV

Vrednost svežnjev

17. člen

Minimalna vrednost posla s svežnjem, ki jo opredeljuje 156. člen Pravil, znaša 130.000 EUR.

Način sklepanja poslov s svežnji

18. člen

- (1) Ljubljanska borza omogoča sklepanje bilateralnih in aplikacijskih poslov s svežnji vrednostnih papirjev.
- (2) Sklepanje poslov s svežnji vrednostnih papirjev poteka z oddajanjem ponudb za sklenitev poslov s svežnji vrednostnih papirjev nasprotni strani v poslu in s potrditvijo teh ponudb.
- (3) Ponudba, ki se jo posreduje nasprotni strani v poslu, mora vsebovati vse obvezne sestavine naročila določene v drugem in četrtem odstavku 160. člena Pravil ter tečaj posla s svežnjem.
- (4) Šteje se, da je posel s svežnjem sklenjen, ko obe strani v poslu potrdita vse sestavine ponudbe za sklenitev posla s svežnjem.
- (5) Posel s svežnjem, sklenjen na način opisan v drugem, tretjem in četrtem odstavku tega člena se poroča borzi preko faksa, na obrazcu, ki je priloga teh Navodil (Obr. št. 03/ST). Borza tako prejeti posel vnese in objavi na sistemu BorzaNET.
- (6) Posel s svežnjem borzi prijavi prodajalec na dan sklenitve posla, prijavo pa mora podpisati tudi kupec.
- (7) Sklepanje in poročanje poslov s svežnji je možno v času od 8.00 do 13.00.
- (8) V skladu s tretjim odstavkom 159. člena Pravil je v primeru ustavitve trgovanja z vrednostnim papirjem onemogočeno vnašanje in potrjevanje naročil za svežnje, zato sklepanje in poročanje poslov s svežnji v tem času ni možno.

- (9) Borza, v skladu s 1. odstavkom 276. člena Zakona o trgu finančnih instrumentov, za svežnje, sklenjene z delnicami, zagotavlja posredovanje podatkov pooblaščenim ponudnikom informacij (vendarjem).

Omejitve tečajev poslov s svežnji

19. člen

Interval za sklepanje poslov s svežnji predstavljajo tečaji, ki od referenčnega tečaja 1 odstopajo za največ 20 %.

Poravnava poslov s svežnji

20. člen

- (1) Poravnavo se določi s posebno oznako, ki določa rok in način poravnave in je sestavljena iz:
1. oznake T2, ki ponazarja rok izpolnitve T + 2 v skladu s 1. točko prvega odstavka 180. člena Pravil;
  2. kombinacij črke S in številke od 0 do 3, ki ponazarjajo rok izpolnitve, v primeru posamične izpolnitve po načelu sočasne poravnave v skladu z 2. točko prvega odstavka 180. člena Pravil.
- (2) Vnos naročil z drugimi roki izpolnitve poslov s svežnji niso možni.

Izpolnitev sklenjenih poslov s svežnji

21. člen

- (1) Borzni član je v primeru, da KDD ne more zagotoviti podatkov o izpolnjenih poslih s svežnji, dolžan na dan izpolnitve posla s svežnjem posredovati borzi podatke o izpolnjenem poslu. Borza mora o tem, da KDD ne bo zagotovil podatkov o izpolnitvi poslov in da so to dolžnost dolžni izpolniti borzni člani, predhodno obvestiti vse borzne člane.
- (2) Izpolnitev posla s svežnjem iz prvega odstavka tega člena posreduje borzi borzni član oziroma v primeru, da sta v poslu udeležena dva borzna člana, prodajalec na posebnem obrazcu, ki je priloga teh Navodil (Obr. št. 04/ST).
- (3) Borzni član mora borzi prijaviti tudi:
1. morebitno spremembo datuma izpolnitve posla s svežnjem, in sicer najkasneje na dan prvotno predvidene izpolnitve; ter
  2. morebitno neizpolnitev posla s svežnjem, in sicer najkasneje naslednji dan po odstopu od posla, pri čemer mora prijaviti priložiti soglasje k odstopu od posla s strani drugega borznega člana, udeleženega v poslu.
- (4) Spremembo datuma izpolnitve ali neizpolnitev posla s svežnjem iz tretjega odstavka tega člena posreduje borzi borzni član, zaradi katerega je prišlo do spremembe posla ali zaradi katerega je prišlo do odstopa od posla, na posebnem obrazcu, ki je priloga teh Navodil (Obr. št. 05/ST).

Razdrtja in spremembe sklenjenih poslov s svežnji

22. člen

Za razdrtja poslov s svežnji v okviru trgovalnega dne veljajo enaka pravila kot za redne posle. Preklic prijavljenega posla s svežnjem borzni član prijavi na enakem obrazcu kot za redne posle (Obr. št. 01/ST).

3. TRGOVALNI RAČUNI

Vrste računov in njihove oznake v trgovalnem sistemu

23. člen

- (1) V skladu s prvim odstavkom 129. člena in petim odstavkom 131. člena Pravil, je v primeru poravnave borznih poslov prek poravnalnega sistema, ki ga upravlja centralna klirinško depotna družba, potrebno pri vnosu naročil v trgovalni sistem vnesti ustrezne številke in oznake posamičnih računov, prikazanih v spodnji preglednici:

VRSTA RAČUNA	OZNAKA RAČUNA	POSREDOVANJE NA RAČUN V KDD
HIŠNI RAČUN	P	H
RAČUN STRANKE	A	C
RAČUN ZA VZDRŽAVANJE LIKVIDNOSTI	D	H
SKRBNIŠKI RAČUN	A	U

- (2) V primeru, ko se upošteva razdelitev delnic iz 116. člena Pravil, morajo borzni člani in trgovalci pri razporeditvi poslov s temi delnicami, sklenjenimi z naročilom, v katerega so bila združena posamezna naročila na trgovalne dneve iz 116. člena Pravil, razporeditev opraviti z upoštevanjem razdelitve delnic, tako da izvedejo razporeditev v skladu z 177. členom Pravil.
- (3) V skladu s četrtem odstavkom 130. člena Pravil se varovalna storitev preverjanja pravilnosti vnosa računa izvaja za vse skrbniške račune, tako da se pravilnost številke računa preveri po sklenitvi posla.
- (4) V primeru sklenitve posla na napačen skrbniški račun, borza pozove borznega člana naj posel spremeni na pravilen račun. V kolikor član spremembe posla na pravilen račun ne opravi do 14.00 ure, izvede borza spremembo posla na hišni račun tega člana v datoteki s podatki o sklenjenih poslih, ki se pošilja na KDD.

4. SPREMEMBE IN RAZDRTJE SKLENJENIH POSLOV

Razdrtje sklenjenega posla

24. člen

- (1) V skladu 154. členom Pravil je razdrtje posla dopustno v naslednjih primerih zmote pri vnosu naročil:
1. vnos napačnega vrednostnega papirja;
  2. vnos prevelike količine;
  3. vnos napačnega tečaja (omejeno naročilo);
  4. vnos prodaje namesto nakupa in obratno;
  5. dvakratni vnos naročila;
  6. druge operativne napake pri izvrševanju naročil.

- (2) Borzni član mora ob zahtevi za razdrtje posla borzi posredovati tudi ustrezno dokumentacijo iz evidence naročil.
- (3) Borzni član mora v lastnih evidencah za vsak posredovan zahtevek za razdrtje posla voditi tudi evidenco o razlogu za razdrtje posla in jo na zahtevo borze tudi posredovati borzi.

Sprememba sklenjenega posla

25. člen

- (1) V skladu s 155. členom Pravil je zamenjava ene vrste računa za drugo vrsto računa oziroma zamenjava številke računa z drugo številko računa dopustna samo v primeru zmote.
- (2) Spremembo sklenjenega posla lahko v trgovalnem sistemu izvede borzni član sam.
- (3) Posli, prikazani v okviru pregledov sistema BorzaNET ter posli posredovani na KDD, vključujejo le tiste spremembe, ki so bile izvršene do trenutka izdelave tečajnice, do katere pride predvidoma ob 14.00 uri.
- (4) V primeru vnosa napačne številke skrbniškega računa lahko borza opozori člana na napako pri vnosu računa in ga pozove, da sam ustrezno spremeni račun. V kolikor član ne spremeni računa, lahko borza v imenu borznega člana takšen posel pred posredovanjem v poravnavo v KDD spremeni na hišni račun borznega člana, ki je sklenil posel.
- (5) Borza v primeru vnosa številke računa, ki ni izključno numerična, v imenu borznega člana takšen posel posreduje v poravnavo v KDD brez številke računa, pri čemer se oznaka ne spremeni. Izjema od navedenega je vnos številke skrbniškega računa, kjer se v polje, ki je namenjeno vnosu številke računa, na prvo mesto vnese črka U.

Postopek razdrtja sklenjenega posla

26. člen

- (1) Zahtevo za razdrtje posla posreduje borzni član borzi preko faksa na obrazcu, ki je priloga teh Navodil (Obr. št. 01/ST). Sestavni del zahteve so datum, vrednostni papir, št. lotov, tečaj, št. posla (ticket), čas sklenitve posla, koda borznega člana in trgovalca.
- (2) Borza zahtevo iz prvega odstavka tega člena po prejemu posreduje preko faksa nasprotnemu članu udeležnemu v poslu.
- (3) Zahteva za razdrtje posla oz. soglasje za razdrtje morata biti posredovana borzi v roku 60 minut po sklenitvi posla oziroma najkasneje do 13.45 ure.
- (4) Borza posel v trgovalnem sistemu razdre, če se s tem strinjata obe strani v poslu in sta bili zahteva in soglasje za razdrtje posla posredovani na predpisan način in v predpisanih časovnih rokih. Razdrtje posla se izvede najkasneje do 13.55 ure.
- (5) Borzni član, ki je zahteval razdrtje sklenjenega posla, mora borzi posredovati ustrezno evidenco naročil, ki se nanaša na razdrti posel in sicer v roku 60 minut po zaključku trgovanja.
- (6) Za zaključek trgovanja iz četrtega odstavka tega člena se upošteva 13.00 ura.

5. BORZNI ČLANI Z ODDALJENIM DOSTOPOM

Obvestilo o uporabi računov

27. člen

Borzni član, ki izvaja poravnavo preko poravnalnega borznega člana, mora borzi sporočiti račune, ki mu jih je predpisal poravnalni član.

Posredovanje podatkov o sklenjenih poslih v poravnalni sistem

28. člen

- (1) V primeru borznega člana, ki je hkrati član poravnalnega sistema, se sklenjeni posli v poravnalni sistem posredujejo z oznako člana, ki je sklenil posel.
- (2) V primeru borznega člana, ki izvaja poravnavo preko drugega borznega člana, posreduje borza sklenjene posle v poravnavo v poravnalni sistem z oznako slednjega.

Obvestilo o neizpolnjevanju obveznosti člana z oddaljenim dostopom

29. člen

- (1) V primeru, ko borzni član z oddaljenim dostopom ne izpolnjuje obveznosti iz poravnave poslov, ki se izvaja preko poravnalnega člana, lahko slednji to na ustreznem obrazcu, ki je priloga teh Navodil (Obr. št. 02/ST), sporoči borzi v skladu s tretjo točko prvega odstavka 98. člena Pravil.
- (2) Obvestilo iz prvega odstavka tega člena mora vsebovati jasen opis kršitve ter zahtevo za takojšnjo začasno izključitev člana z oddaljenim dostopom.
- (3) Po prejemu in preučitvi obvestila, lahko borza nemudoma, v skladu s tretjo točko prvega odstavka 98. člena Pravil, še v istem trgovalnem dnevu člana z oddaljenim dostopom izključi iz trgovanja na borzi.

6. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

Začetek veljave in uporabe Navodil

30. člen

- (1) Ta Navodila in njihove spremembe sprejema uprava borze.
- (2) Ta Navodila in njihove spremembe začnejo veljati osmi (8) dan po objavi na spletnih straneh borze, uporabljati pa se začnejo po uvedbi novega trgovalnega sistema z dnem, ki ga s sklepom določi uprava v skladu z 208. členom Pravil, razen če v 31. členu teh Navodil ni drugače določeno.
- (3) Z dnem začetka uporabe teh Navodil prenehajo veljati Navodila za trgovanje z dne 21. januar 2009.

Prehodne določbe

31. člen

Določba 19. člena teh Navodil se začne uporabljati po nadgradnji sistema za trgovanje s svežnji. Do začetka uporabe te določbe se interval za sklepanje poslov s svežnji, določen v 19. členu teh Navodil, določi tako, da le ta predstavlja tečaje, ki od zaključnega tečaja prejšnjega trgovalnega dne odstopajo za največ 20 %.

Ljubljana, 22. 11. 2010

Uprava Ljubljanske borze, d.d., Ljubljana:

mag. Polona Peterle,
članica uprave

Andrej Šketa,
predsednik uprave

Priloge Navodil:

1. Obrazec za razdrtje posla "Obr. 01/ST"
2. Obvestilo o neizpolnjevanju obveznosti člana z oddaljenim dostopom "Obr. 02/ST"
3. Prijava posla s svežnjem "Obr. 03/ST"
4. Prijava izpolnitve posla s svežnjem "Obr. 04/ST"
5. Sprememba datuma izpolnitve oziroma odstop od izpolnitve posla s svežnjem "Obr. 05/ST"

RAZDRTJE SKLENJENEGA POSLA

DATUM: _____

KODA VRED. PAPIRJA: _____

ISIN: _____

ŠTEVILO LOTOV (n-kratnik
nominalne vrednosti glavnice v
primeru obveznic): _____

TEČAJ: _____

ŠT.POSLA (TRD. NO): _____

ČAS SKLENITVE POSLA: _____

ZAHTEVA (KUPEC / PROD): _____

BORZNI TRGOVALEC: _____

RAZLOG: _____

PODPIS IN ŽIG KUPCA

PODPIS IN ŽIG PRODAJALCA

Datum zahteve: _____
(izpolni vlagatelj zahteve)

Datum prejema zahteve: _____
(izpolni borza)

Fax številka: 01 / 47 10 203 ali 47 10 204

OBVESTILO O NEIZPOLNJEVANJU OBVEZNOSTI ČLANA Z ODDALJENIM DOSTOPOM

PORAVNALNI BORZNI ČLAN:
(vlagatelj zahteve)

_____
_____

vlaga zahtevo za takojšnje začasno izključitev člana Ljubljanske borze, d.d. z oddaljenim dostopom, za katerega opravlja v svojem imenu storitve poravnave poslov.

BORZNI ČLAN Z ODDALJENIM DOSTOPOM:

_____
_____

Zahteva za takojšnje izključitev se vlaga zaradi naslednje kršitve pogodbe o izpolnjevanju obveznosti iz sklenjenih poslov s strani borznega člana z oddaljenim dostopom:

_____
_____
_____
_____

_____
(žig in podpis odgovorne osebe)

PRIJAVA POSLA S SVEŽNJEM

- referenca posla _____

- datum prijave _____

- fax številka 01 / 47 10 203 ali 47 10 204

PRODAJALEC (koda) _____**Koda borznega trgovalca** _____

RAČUN (označi) P (Hiša) A (Stranka) U (Skrbniški) D (Vzdrževanje likvidnosti)

ŠT. RAČUNA _____

KUPEC (koda) _____**Koda borznega trgovalca** _____

RAČUN (označi) P (Hiša) A (Stranka) U (Skrbniški) D (Vzdrževanje likvidnosti)

ŠT. RAČUNA _____

TEČAJ v EUR oz. % _____

VREDNOST POSLA _____

DATUM IZPOLNITVE POSLA _____

VREDNOSTNI PAPIR oznaka _____

ISIN _____

Št. delnic ali obveznic _____

PORAVNAVA (označi) T+2 S0 S1 S2 S3

Podpis in žig prodajalca

Podpis in žig kupca

----- izpolni borza -----

Zaporedna številka: _____

Vnesel v BIS Datum: _____

Vnesel v TTR Datum: _____

Čas: _____

Čas: _____

Ime in podpis: _____

Ime in podpis: _____

PRIJAVA IZPOLNITVE POSLA S SVEŽNJEM

- referenca posla _____

- datum prijave _____

- fax številka 01 / 47 10 203 ali 47 10 204

VREDNOSTNI PAPIR

oznaka _____

ISIN _____

št. delnic ali obveznic _____

DATUM SKLENITVE POSLA

_____

ŠT. POSLA (TRD. NO)

_____

DATUM IZVEDENE IZPOLNITVE POSLA

_____

Podpis in žig borznega člana

----- izpolni borza -----

Zaporedna številka prijave: _____

Prejel Datum: _____

Čas: _____

Ime in podpis: _____

SPREMEMBA DATUMA IZPOLNITVE OZ. ODSTOP OD IZPOLNITVE POSLA S SVEŽNJEM

- referenca posla _____

- datum prijave _____

- fax številka 01 / 47 10 203 ali 47 10 204

VREDNOSTNI PAPIR

oznaka _____

ISIN _____

št. delnic ali obveznic _____

DATUM SKLENITVE POSLA _____

ŠT. POSLA (TRD. NO) _____

Z obrazcem poročamo naslednjo spremembo (ustrezno obkroži in dopolni) :

a) SPREMEMBA DATUMA IZPOLNITVE POSLA

NOV DATUM IZPOLNITVE POSLA _____

b) ODSTOP OD IZPOLNITVE POSLA S SVEŽNJEM

RAZLOG ZA ODSTOP OD IZPOLNITVE POSLA

_____
_____

Podpis in žig borznega člana

----- izpolni borza -----

Zaporedna številka prijave: _____

Prejel Datum: _____

Čas: _____

Ime in podpis: _____